

ארברה בערותיך

פרשת קורח
תשפ"ג

שייכות אמירת מזמור זה לראש השנה, ביאר הגרי"ל חסמן זצ"ל. באחת משיחותיו שאמר בראש השנה בהיכל ישיבת חברון. (הובא באור יהל) בדברים הבאים:

במזמור זה מדובר על מלכות שמים. ועיקר המלוכה הוא באחדות העם. והנה במחלוקת קורח ועדתו שהיה זה הפך מהאחדות, נבלעו קורח וביתו באדמה, וגם בני קורח נבלעו עמהם אלא שמקום התבצר להם בגיהנום, כי ברגע האחרון ממש, חזרו בתשובה.

מי כמוהם יכול להעיד מה מחלוקת מסוגלת לעשות, כשראו בעיניהם כיצד הארץ פותחת פיה ובולעת אותם חיים. בעיניהם ראו כי אש המחלוקת מכלה כל חלקה טובה, ופירוד לבבות הוא הרס מלכות שמים בליבות בני ישראל.

בשעה גדולה זו של תקיעת שופר, מלמדים אותנו בני קורח עד היכן מגיע כח התשובה שאף שנמשכו עם קורח ועדתו, חזרו בהם ברגע האחרון והתקבלה תשובתם והתבצר להם מקום בגיהנום. כך גם אנו נדע שאפשר ברגע האחד לשוב בתשובה ולהנצל ממות לחיים.

ואמנם, אף גם את זאת יש לדעת, איזו זכות עמדה להם לבני קורח שיתפסו עצמם ברגע האחרון? נאמר בפסוק "ויקם משה וילך אל דתן ואבירים וילכו אחריו וקני ישראל". מדוע ראה משה רבינו צורך ללכת אליהם? משום שלא רצה להחזיק במחלוקת וסבר שבזה שיבוא אליהם יתרוצו וישאו לו פנים (כפירוש רש"י). אך גם זה לא עזר: "ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אוהליהם"...

והסוף ידוע. ואולם חז"ל (במדרש) מגלים לנו דבר מענין שאירע באותה עת: "בשכר שהשכים משה לפתחם, זכה להציל ארבעה צדיקים מדינה של גיהנום, ואלו הם: שלושת בני קרח ואון בן פלת". איך זה קרה? ובכן, כאשר משה רבינו הגיע למקום, התעלו בני קרח על עצמם, וקמו ונעמדו לכבודו של משה רבינו: ללמדנו מה כוחה הרוחני של מצוה מסוגל לפעול, להמשיך בהם כזו עוצמה רוחנית עד כדי להפוך ליבם ולשוב בתשובה ברגע האחרון.

עד כמה קשה ומזיקה אש המחלוקת

לעומת זאת, למדנו כמה קשה עוון המחלוקת יותר מהכל. מרן רבי חיים קנייבסקי זצ"ל היה רגיל לומר, בשם המהר"ל דיסקין זצ"ל את הרעיון הבא:

ידוע שכל מקום שמוזכר בתורה "נצים" זהו דתן ואבירים. אם הם היו כל כך רעים ורשעים, היאך הצליחו לשרוד את כל השנים? בזכות מה היה להם קיום? אלא הזכות הגדולה של "ויוכו שוטרי בני ישראל" - אלו דתן ואבירים, היא שעמדה להם כל השנים. שכן לקבל מכות בשביל יהודים זה לא פשוט. זה דבר גדול ונשגב מאין כמוהו! אלא שכל זה טוב ויפה עד "מחלוקת", אבל ברגע שמעורבים במחלוקת זה הדבר הנורא ביותר ואז כבר שום דבר לא עוזר, גם לא זכות של 'ויכו'...

במצב של מחלוקת מאבדים כל הגיון. כשאש המחלוקת בוערת אין על מה לדבר ואין עם מי לדבר... הוכיח זאת, בדרך צחות, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ששאל: כתוב על שמואל הנביא שאמר לישראל "את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי"... וכולם השיבו שלא לקח מהם מאומה. ואילו משה רבינו הפנה את אמרתו להקב"ה "לא חמור אחד מהם נשאתי"... מדוע לא שאל את קרח ועדתו כמו ששאל שמואל את העם: "שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי"?

השולח גוי להפריש מדוע לא יועיל מדין מחשבה?

"כן תרימו גם אתם את תרומת ה'" (יה, כג). במסכת גיטין (כג, ב) דרשו שגוי שתרם את תרומת ישראל לא חל ההפרשה, דכתיב 'גם אתם' מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל.

וצריך עיון, שהרי תרומה ניטלת במחשבה, וכשעשה שליח הרי יש כאן מחשבה על חלות התרומה, ומדוע לא יועיל תרומה שעשה עכו"ם מדין 'ונחשב לכם תרומתכם' מאחר ותרומה ניטלת במחשבה?

וכעין זה הקשה ב'שיטה לא נודע למי' (קידושין מא, ב) מדוע צריך פסוק שמועיל שליחות בתרומה, נלמד שיועיל מדין מחשבה של תרומה?

ויש לומר, דדין שליחות שניטלת במחשבה היינו כשרוצה שתחול במחשבה, אבל אם דעתו שיעשה על ידי מעשה, אם המעשה בטל מכל טעם שיהיה, אין כאן הפרשה מדין מחשבה. וכן בהקדש, המתכוין לומר עולה ואמר שלמים, לא נאמר שיחול קדושת עולה מדין מחשבה, שהרי דעתו שיחול על ידי פה, ואם אין כאן דיבור לחלות ההקדש לא יחול מדין הקדש בלב.

ולכן כשמינה את העכו"ם לשליחות, דעתו שיחול על ידי מעשה הגוי, ואין שליחות לעכו"ם, ומדין מחשבה, לא היה דעתו לעשות התרומה בכך, ולכן לא חל.

וכן מבואר בטורי אבן (חגיגה ו) ובקורן אורה (נדרים ב, א) שמפרשים בספק הגמרא שם אם יש יד לצדקה והקדש, והקשו הרי זה חל גם כן בלב, וכתבו כיסוד הנ"ל שכשרוצה להוציא בפיו לא חל על ידי מחשבה, עיי"ש.

המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר למה לא יחול על ידי מחשבה דין תרומה?

והנה בפסוק כתוב "ונחשב לכם תרומתכם" (יה, כז). ודרשו חז"ל שתרומה ניטלת במחשבה. ויש שהקשו מהמשנה בתרומות (פ"ג מ"ח) "המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר, לא אמר כלום עד שיהיה פיו ולבו שוים", וזה פשוט שלא נעשה מעשר כיון שלא נתכוון לומר מעשר, אבל מדוע שלא יחול תרומה, הרי תרומה ניטלת במחשבה, ומיד כשנתכוון לומר תרומה הרי יש כאן מחשבה על הפרשת תרומה, ולמה תבטל מחשבתו מפני שהוציא בפיו מעשר בטעות, נוציא מכאן את המעשר ויש כאן מחשבה להפרשת תרומה?

ובתורת זרעים (תרומה פ"ג מ"ח) ביאר ע"פ דברי הרמב"ם שכתב: והעיקר אצלנו גמר בליבו [פירוש להוציא בשפתיו] צריך להוציא בשפתיו, שאם הייתה כוונתו לעשות תרומה במחשבה בוודאי חל במחשבה, אבל כשחשב בלבו לומר תרומה רצה שתחול הפרשתו על ידי דיבור בפה ואין כאן הפרשה בלב, ודיבור גם אין כאן, ולכן לא חלה ההפרשה (פורים משלח גבוה).

לרדוף אחר השלום ולהתרחק ביותר מן המחלוקת!

"ויקה קרח" (פרק טו-א) ופירש רש"י: לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, וזהו שתרם אונקלוס: "ואתפלג", נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת."

בזכות מה ניצלו בני קורח מאבדון? ידוע המנהג לומר בראש השנה קודם תקיעת שופר את המזמור "למנצח לבני קורח מזמור" (תהלים פרק מז). את

כך הוא המתעבר על ריב לא לו, והוא אינו יודע סיבת הריב ועם מי הצדק [פעמים גם המריבים עצמם לא יודעים...], ובכל זאת הוא מתערב, או-אז הריהו "מחזיק באזני כלב" - עושה מעשה כלב הרגיל להתעבר על ריב לא לו.

במסכת סנהדרין דך ק"ט עמוד א', אומרת הגמרא שדור ההפלגה נחלקו לשלש כיתות, אחת אומרת נעלה למגדל ונישב שם, כדי שאם יהיה מבול זה לא יגיע אלינו. ואחת אומרת נעלה למגדל ונעבוד שם עבודה זרה. ואחת אומרת נעלה לראש המגדל ונעשה שם מלחמה כנגדו כביכול. ומה היה בסופו של מגדל בבל? אמר רבי יוחנן: שלישי העליון נשרף, שלישי התחתון נבלע באדמה, ושלישי האמצעי קיים עד היום על גבי קרקע. **המהר"ל** מסביר ששלושת חלקי המגדל הם כנגד שלושת הכיתות הנ"ל. והחלק שנבלע באדמה הוא כנגד אותו הכת שביקשה לעשות מחלוקת ולהילחם עם ה' ית' כביכול, שכך סופם של כל בעלי המחלוקת כפי שאירע גם לקורח ועדתו שחלקו על משה ואהרן והיו כחולקים על השכינה, שנבלעו באדמה ונאבדו מן העולם.

***

כוחה של מילה

"**לֹא יִהְיֶה קִרְחָה וְכַעֲרָה**" (יז, ה). **בכלי יקר** כתב: דאמרו בערכין (טז, ב) 'וכי יש יד ללשון אלא מה היד ממית אף הלשון ממית, שנאמר (ירמיה טז ז) 'חץ שחוט לשונם', שוחט כתיב כי הרי זה בא להיות שוחט לאחרים, ונמצא שחוט, כי לשון הרע תלתא קטיל (דברים רבה ה ז). וכן קרח היה בכלל כת ליצים, כדאינתא במדרש (שוחר טוב תהלים א). וסימן לדבר קרח ראשי תיבות קשת רומח חרב על שם שנאמר (תהלים נו ה) בני אדם שיניהם חנית וחצים ולשונם חרב חדה.

עד כמה על האדם להיות זהיר בדיבוריו שלפעמים שחוסר שימת לב במילה אחת יכול להרוס עולמות ולהחריבם. סיפר **הרב אלימלך בידרמן** מעשה ביהודי שהיה חסד דעת, ובהגיעו לפרק 'האיש מקדש' נאלצו לשדך לו כלה שהתאימה לרמתו. וב"ה הזיווג עלה יפה וחיו בשלום ושלווה, וזכו ונולדו להם שני ילדים בעלי דעה שלמה, התחנכו בתלמודי תורה ועשו חיל בלימודם.

באחד הימים הוצרך חותנו של אותו אדם, לשלוח עבורו חבילה מסוימת, אלא שהנסיעה למקומו הייתה קשה לחמיו. מה עשה ירד לתחנת האוטובוס וחיפש אחד שנוסע לשם, ושאלו האם הוא מכיר את האברך פלוני הגר בשכונתכם?

הלה חשב קצת, ובירר מי 'אותו פלוני המשוגע הזה'...? כשהחותר הבין שכוונתו אכן לחתנו אישר שזה האיש שאליו החבילה צריכה להגיע, והיהודי הסכים להיות שליח למסור לו את החבילה.

וכשמיו צעד לביתו סיפר על כך לאשתו, ושניהם הסכימו שחרפה היא לנו שיש לנו חתן שכזה, נדאג להציל את בתנו היקרה מלהיות נשואה לבעל כזה לא נורמלי.

האם שוחחה עם בתה על אודות בעלה, ותוך זמן קצר פרצה אש המריבה בין הבעל לאשה, ולא ארכו הימים והבעל נתן לאשתו גט פיטורין.

ומה עלה בגורל הבנים? שניהם יצאו לתרבות רעה רח"ל.

נתבונן במעשה הנורא שאירע כאן. עומד לו יהודי בתחנת האוטובוס ולתומו שאל, מי האיש, 'אותו המשוגע'? וזה גרם חורבן הבית האיש והאשה הוכרחו להתגרש זה מזה ושתי נשמות קדושות ירדו לאבדון!

ועד היום הזה, אותו האיש לא יודע מה גרם במילה אחת שהוציא מפיו!

יהי רצון שנוכח ללכת בדרכי נועם ושלוש ולמנוע מחלוקות, ובזכות זה ימלא הקב"ה כל משאלות לבנו לטובה ולברכה
אמן ואמן!

אלא התירוץ הוא - אומר מרן **הרב אלישיב** - כשישנה מחלוקת לא יעזור כלום. אי אפשר לרצות אף אחד! גם אם היה משה רבינו שואל אותם "האם לקחת?"... היה מיד נמצא מי שיקום ויצעק: "ממני לקחת?"... זו כוחה של מחלוקת!

***

האם מותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת?

יש לדון, האם מותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת? והנה בגמרא ירושלמי (פאה ה"א) מבואר שמותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת, והראיה לכך, מנתן הנביא שאמר לבת שבע "ואני אבא אחריך [אל דוד] ומלאתי את דבריך". כלומר: יוסיף לשון הרע על מה שסיפרת.

והביא מרן **רבי יוסף שלום אלישיב** זצ"ל בשיעורו (מבוא בהערות מו"ק טז). את קושיית גליון הש"ס (בירושלמי) בשם **החתם סופר**, שאם כן, כיצד הביאה הגמרא בתלמוד בבלי (מו"ק טז). ראה מהפסוק הנאמר אצל דתן ואבירים "העיני האנשים ההם תנקר" שמותר לשליח בית דין לספר לשולחיו לשון הרע על אלה שנשלח אליהם (כמו שאירע בפרשתינו) הרי כאן סיפר על דתן ואבירים שהם בעלי מחלוקת, ועליהם הותר לספר לשון הרע, אבל בשאר מקרים יתכן שאסור לשליח בית דין לספר?!

והביא שיש מתרצים כי התלמוד בבלי חולק בזה על הירושלמי, וסובר שאסור לדבר לשון הרע על בעלי מחלוקת, וממילא מובן שיש ראה שלשליח בית דין מותר.

ואילו הגליון הש"ס תירץ, שמותר לדבר לשון הרע על בעלי מחלוקת רק באופן שעל ידי כן תצא תועלת להשתיק המחלוקת, כמו במקרה של נתן הנביא ובת שבע (שבירושלמי), אך במקרה של דתן ואבירים אין כל התר לספר שהרי לא היה בכך כדי להשתיק המחלוקת, וכל ההיתר הוא משום "שליח בית דין".

עד כמה גדולה כוחה של מחלוקת?

פעם, בעת שנשא **החפץ חיים** שיחה בישיבתו, שאל על מה שכתוב אצל יעקב אבינו, כשברך את שמעון ולוי (בראשית מט-ו) אמר "בסודם אל תבוא נפשי, בקהלם אל תחד כבודי" ופירש רש"י: "בקהלם" - כשיקהיל קרח שהוא משבטו של לוי את כל העדה על משה ועל אהרן. "אל תחד כבודי" - אל יתייחד עמהם שמי, שנאמר בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ולא נאמר בן יעקב.

ושאל החפץ חיים: מדוע יעקב התפלל רק ששמו לא יוזכר באותה המחלוקת, ולא התפלל שהמחלוקת כלל לא תפרוץ?

ותירץ לו הגאון **רבי משה לונדינסקי** זצ"ל (ראש הישיבה): "כנראה שאפילו ליעקב אבינו לא היה הכח להתפלל שהמחלוקת כלל לא תפרוץ, כי כה גדול כח המחלוקת עד שאפילו יעקב בתפלתו לא יכל לפעול שלא תהיה כלל, לכן רק התפלל ששמו לא יוזכר שם". החפץ חיים ששמע את הדברים של רבי משה נהנה מהם מאד ואמר: שאכן הם לאמיתתה של תורה. (עפי"ח ח"ח חיי ופעלו).

ישנם אנשים המתעברים על ריב לא להם. כאשר "מריחים" הם באש המחלוקת נחפזים ללבות את האש, אף בלי לדעת על מה ולמה נטושה המחלוקת. עליהם נאמר הפסוק (במשלי כג) "מחזיק באזני כלב עובר מתעבר על ריב לא לו". ולכאורה תמוה: מדוע הזכיר הפסוק "אזני כלב" ולא חיה אחרת שנשיכתה קשה משל כלב?

פירש זאת יפה הגה"צ **רבי בן ציון** זצ"ל (אב"ד זכירנא): לפי שטבע הכלבים, כאשר שומעים הם כלב אחד נובח, כולם עוזרים על ידו ומתחילים לנבוח עמו, אפילו שאינם יודעים את סיבת הנביחה, על מה ולמה, ועל מי הוא נובח.